

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

РОБОЧА ПРОГРАМА,
методичні вказівки та індивідуальні завдання
до вивчення дисципліни «Внутрішньогосподарський контроль»
для студентів спеціальності 071 – облік і оподаткування
(бакалаврський рівень)

Друкується за планом видань навчальної та методичної літератури,
затвердженим Вченою радою НМетАУ
Протокол № 1 від 21.01.2019

Дніпро НМетАУ 2019

УДК 657.6

Робоча програма, методичні вказівки та індивідуальні завдання до вивчення дисципліни «Внутрішньогосподарський контроль» для студентів спеціальності 071 – облік і оподаткування (бакалаврський рівень) / Укл.: Т.В. Акімова, Н.Г. Шпанковська. – Дніпро: НМетАУ, 2019. – 54 с.

Наведені загальні методичні вказівки до вивчення дисципліни «Внутрішньогосподарський контроль»; література, що рекомендується для поглибленого вивчення дисципліни; робоча програма і пояснення до окремих тем; індивідуальні завдання за варіантами і вказівки до їх виконання.

Призначена для студентів спеціальності 071 – облік і оподаткування

Укладачі: Т.В. Акімова, канд. екон. наук, доц.
Н.Г. Шпанковська, канд. екон. наук, проф.

Відповідальний за випуск В.Д. Зелікман, канд. техн. наук, проф.

Рецензент Д.Є. Козенков, канд. екон. наук, проф. (НМетАУ)

ВСТУП

Якщо метою комерційної діяльності суб'єкта господарювання є одержання максимального при даних умовах господарювання прибутку, то метою системи менеджменту підприємства можна вважати підвищення ефективності управління ним. Досягнення такої мети можливе лише за реалізації усіх функцій та підфункцій менеджменту. Однією з основних функцій менеджменту є контроль.

Про недосконалість існуючої в Україні системи контролю на усіх рівнях управління свідчать факти недотримання суб'єктами господарювання договірної та фінансової дисциплін. Тому актуальною проблемою є удосконалення контрольної функції управління в суб'єктах господарювання. Цьому сприяє підготовка майбутніх фахівців до виконання такої контрольної функції в сучасних умовах, яка направлена на отримання фахівцями глибоких професійних умінь, навичок, й знання законодавства, дотримання якого перевіряється контрольною службою.

Один з видів контролю – внутрішньогосподарський контроль, є невід'ємною передумовою успішної діяльності суб'єктів господарювання.

Внутрішньогосподарський контроль є видом економічного контролю власника, який являє собою систему спостереження та перевірки ефективності використання активів та зобов'язань підприємства, здійснення виробництва при найменших витратах, повного збереження майна, профілактики безгосподарності та розкрадання, перевірки законності та доцільності господарських операцій та процесів, що використовується керівництвом підприємства або уповноваженою ним посадовою особою (органом) з метою формування інформаційних засад прийняття управлінських рішень або їх коригування для досягнення поставлених цілей найбільш ефективним способом.

Для побудови раціональної для умов даного конкретного суб'єкта господарювання системи внутрішньогосподарського контролю та його здійснення фахівцям необхідно мати спеціальні знання, уміння та навички, які можливо отримати при вивченні дисципліни «Внутрішньогосподарський контроль».

У результаті вивчення дисципліни «Внутрішньогосподарський контроль» студент повинен знати: наукові основи внутрішньогосподарського контролю; функції, форми і завдання внутрішньогосподарського контролю та їх особливості; нормативно-правове, організаційне, методичне, інформаційне та ресурсне забезпечення внутрішньогосподарського контролю; особливості здійснення комплексного внутрішньогосподарського контролю в умовах суб'єкта господарювання. Крім того, студент повинен надбати вміння: вибирати і застосовувати методи і прийоми для вирішення контрольних завдань і процедур; розподіляти контрольні функції та оптимізувати їх виконання; використовувати методики внутрішньогосподарського контролю; розробляти заходи щодо виявлення, попередження, профілактики порушень і сприяння реалізації результатів внутрішньогосподарського контролю.

Дисципліна «Внутрішньогосподарський контроль» призначена виконувати наступні основні завдання:

- формувати у студентів комплексний науковий підхід до проведення внутрішньогосподарського контролю діяльності суб'єктів господарювання;

- забезпечити поєднання теоретичних знань з практичними вміннями та навиками в контрольній сфері;

- забезпечити оволодіння практичними формами використання спеціальних економічних знань при проведенні внутрішньогосподарського контролю діяльності суб'єктів господарювання.

1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Відповідно до навчального плану дисципліну «Внутрішньогосподарський контроль» вивчають студенти спеціальності «Облік і оподаткування» усіх форм навчання. Загальний об'єм дисципліни – 150 годин, які включають лекції, практичні заняття та самостійну роботу.

У навчальному процесі підготовки бакалаврів зі спеціальності «Облік і оподаткування» дисципліна «Внутрішньогосподарський контроль» займає важливе місце, бо вона закладає теоретичні засади щодо опанування науковими категоріями контролю та формує необхідний понятійний апарат.

При вивченні дисципліни студентам слід опанувати: сутність категорій контролю і внутрішньогосподарського контролю; класифікацію понять, з ним пов'язаних, та їх характерні особливості; специфіку внутрішньогосподарського контролю; усвідомити соціальну спрямованість контрольної діяльності.

При самостійному вивченні тем дисципліни «Внутрішньогосподарський контроль» з урахуванням тісного зв'язку між її науковими категоріями, необхідно навчитися обирати систему методів і прийомів для вирішення завдань здійснення внутрішньогосподарського контролю і конкретних його процедур.

Робоча навчальна програма з дисципліни «Внутрішньогосподарський контроль» зі вказівками тем, що вивчаються, наведена в розділі 3.

Успішне оволодіння дисципліною досягається самостійною роботою над підручниками, навчальними посібниками, законодавчими та нормативно-правовими актами. Самостійну роботу слід вести систематично, згідно плану, складеному студентом.

Вивчення кожної теми рекомендується проводити в наступній послідовності:

- 1) ознайомлення зі змістом теми згідно з програмою;
- 2) вивчення законодавчих актів і нормативних матеріалів, а також

відповідного розділу навчального посібника;

3) складання конспекту по матеріалу, що вивчається;

4) виконання індивідуального завдання.

Індивідуальні завдання для самостійної роботи та методичні вказівки щодо їх виконання наведені у розділі 4.

Індивідуальне завдання повинно бути виконане і оформлене студентом відповідно до встановлених правил [24].

Індивідуальні завдання повинні бути зареєстровані в деканаті заочного факультету та на кафедрі обліку і аудиту.

По незрозумілих питаннях щодо вивчення дисципліни студенти можуть одержати консультацію у викладачів кафедри. Після отримання перевіреного індивідуального завдання від викладача необхідно врахувати всі вказані ним зауваження та внести необхідні виправлення.

2. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

При вивченні дисципліни потрібно ознайомитися з літературними джерелами з різних питань, що стосуються внутрішньогосподарського контролю. Нижче наводяться законодавчі акти, підручники та навчальні посібники, необхідні та достатні для вивчення дисципліни «Внутрішньогосподарський контроль».

2.1. Основна література

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР зі змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV зі змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

3. Закон України від 26.01.1993 № 2939-XII «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» зі змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>.

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 310 «Про затвердження Положення про Державну фінансову інспекцію України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/310-2014-п>.

5. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV зі змін та доп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page>.

6. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI зі змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

7. Закон України від 05.11.1991 № 1789-XII «Про прокуратуру» зі змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1789-12>.

8. Положення про Державну фінансову інспекцію України,

затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 310, зі змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/310-2014-п>.

9. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 868 «Про утворення Державної аудиторської служби України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/868-2015-п>.

10. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879 зі змінами // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14-n16>.

11. Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 22.01.1996 № 116, зі змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-96-п>.

12. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.12.2004 № 637 «Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні» зі змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0040-05/page>.

13. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку 1, 2, зі змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

14. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 6-19, 21-34, зі змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

15. Шпанковська Н.Г. Внутрішньогосподарський контроль [Текст]: навч. посібник / Н.Г. Шпанковська, О.С. Білова, О.І. Канська; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, НМетАУ. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2012. – 154 с.

16. Гуцаленко Л.В. Внутрішньогосподарський контроль. Навчальний посібник / Л.В. Гуцаленко, М.М. Коцупатрий, У.О. Марчук. — К.: Центр учбової літератури, 2014. — 496 с. // http://pidruchniki.com/1815070961779/ekonomika/vnutrishnogospodarskiy_kontrol.

2.2. Додаткова література

До додаткової літератури відносяться джерела, які призначені для більш поглибленого і розширеного вивчення дисципліни. До них відносяться нижче наведені видання.

17. Пантелеев В.П. Внутрішньогосподарський контроль: методологія та організація: монографія / В.П. Пантелеев. – К.: ДП «Інформ-аналіт. агентство», 2008. – 491 с.

18. Смержанюк Т.П. Внутрішній контроль в процесі управління виробництвом: Навч. посібник / Т.П. Смержанюк, Т.В. Шрам, В.Є. Труш / За ред.. В.Є. Труша. – К.: Наукова думка, 2009. – 284 с.

19. Дудка С. Внутрішній аудит: найголовніше / С.Дудка. – 2011. – 230 с.

20. Фінансовий облік І: Навч. посібник / Г.О. Король, Р.Б. Сокольська, Т.В. Акімова та ін. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2012. – 260 с.

21. Фінансовий облік ІІ: Навч. посібник / Г.О. Король, Р.Б. Сокольська, В.Д.Зелікман та ін. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2014. – 316 с.

22. Сокольська Р.Б. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник. Частина І. Аналіз фінансової звітності / Р.Б. Сокольська, В.Д. Зелікман, Т.В. Акімова. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2015. – 92 с.

23. Сокольська Р.Б. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник. Частина ІІ. Спеціальні методи фінансового аналізу / Р.Б. Сокольська, В.Д. Зелікман, Т.В. Акімова. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2016. – 76 с.

24. Організація виконання випускних кваліфікаційних робіт у Національній металургійній академії України (видання четверте, доповнене, перероблене): Навч. посібник / В.П. Іващенко, А.М. Должанський, А.К. Тараканов та ін. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2016. – 91 с.

3. РОБОЧА ПРОГРАМА ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ПО ТЕМАХ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Роль, значення та суть внутрішньогосподарського контролю

Сутність категорії контроль. Місце контролю в системі менеджменту. Класифікація видів контролю. Поняття економічного контролю. Класифікація видів економічного контролю та фінансового контролю. Роль і місце внутрішньогосподарського контролю в системі економічного контролю. Сутність категорії внутрішньогосподарський контроль. Вирізняльні особливості внутрішньогосподарського контролю.

При вивченні цієї теми студентам необхідно дослідити сутність категорії «контроль». Держава не може нормально функціонувати і розвиватися без чітко організованої системи контролю за виробництвом, розподілом і перерозподілом суспільного продукту та іншими сферами суспільного життя в державі. Контроль взагалі в управлінській діяльності є функцією управління, що встановлює ступінь відповідності прийнятих рішень фактичному стану системи, визначає відхилення, виявляє їх причини. Студентам потрібно уявити, що контроль в управлінні одночасно займає потрібне місце: по-перше, контроль – це одна з чотирьох основних або загальних функцій управління, аналітична підфункція якого завершує процес управління, забезпечує інтегрованість в наступну основну функцію – планування та підтримує безперервність процесу управління; по-друге, – це – одна з багаточисельних конкретних функцій управління (або специфічних управлінських робіт); по-третє, контроль супроводжує будь-яке управлінське рішення на кожній стадії технології управлінських рішень. Метою контролю є підвищення ефективності діяльності об'єкта управління шляхом забезпечення відповідності його функціонування прийнятним рішенням.

Для усвідомлення будь-якої наукової категорії необхідно здійснити її

класифікацію за певними ознаками, тому далі студентам потрібно дослідити класифікацію видів контролю, з'ясувати сутність кожного з його видів. До основних ознак класифікації та видів контролю, що виділені за ними, можна віднести наступні: відповідно до ієрархічної побудови економічного середовища – мегаконтроль, макроконтроль, мікроконтроль, наноконтроль; відповідно до напрямлення впливу – зовнішній та внутрішній контроль; відповідно до виконуваних завдань – стратегічний, поточний, оперативний; по відношенню до економічних питань – економічний та неекономічний контроль тощо. Окремо слід звернути увагу на класифікацію видів економічного контролю та його підвидів. Серед видів економічного контролю виділяють фінансовий (державний, муніципальний, незалежний, контроль власника), адміністративний, правовий, виробничий та ін. При цьому контроль власника поділяють на відомчий та внутрішньогосподарський. Таким чином, здійснивши класифікацію видів контролю, становиться зрозумілим, що внутрішньогосподарський контроль є одним з підвидів економічного контролю. Студентам слід детальніше розібратися, яку роль виконує внутрішньогосподарський контроль в системі економічного контролю.

Після такого дослідження слід перейти до з'ясування сутності категорії «внутрішньогосподарський контроль». Цьому питанню слід приділити особливу увагу: розглянути визначення поняття внутрішньогосподарського контролю, виділити вирізняльні особливості, які виокремлюють внутрішньогосподарський контроль серед інших видів контролю.

Література: [15-19].

Тема 2. Теоретичні основи внутрішньогосподарського контролю

Предметна сутність внутрішньогосподарського контролю. Об'єкти внутрішньогосподарського контролю. Суб'єкти внутрішньогосподарського контролю та їх функції. Методологія внутрішньогосподарського контролю, її складові елементи. Мета, задачі, процедури внутрішньогосподарського контролю. Принципи

внутрішньогосподарського контролю. Функції внутрішньогосподарського контролю. Система методів та методичних прийомів внутрішньогосподарського контролю, області їх використання. Системний підхід щодо вибору та застосування способів внутрішньогосподарського контролю.

При вивченні цієї теми студентам слід дослідити теоретичні основи внутрішньогосподарського контролю, до яких належать предмет, об'єкт, суб'єкти, мета, завдання, процедури, принципи, функції та методи внутрішньогосподарського контролю.

Об'єктом внутрішньогосподарського контролю є діяльність підприємств щодо ефективного використання наявних фінансово-господарських ресурсів і дотримання законності в процесі реалізації управлінських рішень, тобто всі аспекти діяльності суб'єкта господарювання: господарські операції, господарські процеси, ресурси. Студентам слід з'ясувати перелік і взаємозв'язки об'єктів внутрішньогосподарського контролю.

Об'єкт внутрішньогосподарського контролю тісно пов'язаний з предметом внутрішньогосподарського контролю. Предметом внутрішньогосподарського контролю підприємства є забезпечення діяльності підприємства згідно обраної економічної політики підприємства (в тому числі й облікової), відповідність фактичного стану господарської діяльності, передбаченому стану або цілям її розвитку, встановленим стратегією розвитку та тактичними і оперативними планами, міжнародними і галузевими стандартами та іншим завданнями.

Суб'єкт внутрішньогосподарського контролю має дуже тісні зв'язки з предметом внутрішньогосподарського контролю та його об'єктом, тому ці три категорії окремо не розглядаються. Суб'єкти внутрішньогосподарського контролю – це активно діючі підрозділи, відділи, служби, посадові особи, що наділені відповідними обов'язками та правами з контролю господарської діяльності. Студентам слід визначити конкретні підрозділи, відділи, служби, посадові особи, що наділені відповідними обов'язками та правами з внутрішньогосподарського

контролю, здійснити їх класифікацію за повнотою охоплення ними контрольних функцій; з'ясувати, які саме контрольні функції на них покладені.

Наступними науковими категоріями, що підлягають вивченню, є мета, задачі, процедури внутрішньогосподарського контролю. Метою внутрішньогосподарського контролю є підвищення ефективності ведення господарської діяльності підприємства шляхом удосконалення заходів, методик і процедур, які використовуються при виконанні функції контролю на підприємстві. Мета внутрішньогосподарського контролю виражається в його конкретних задачах.

Задача внутрішньогосподарського контролю – це деталізована складова частина мети, яка вирішується послідовно, поетапно, у взаємозв'язку з іншими складовими частинами (задачами). Задачі внутрішньогосподарського контролю угруповуються в залежності від спеціалізації підприємства, повноти його виробничої структури, стадії відтворення виробництва і т.д. Студентам слід визначити типові задачі внутрішньогосподарського контролю. Кожна задача внутрішньогосподарського контролю складається з комплексу контрольних процедур.

Процедура внутрішньогосподарського контролю – це складовий елемент задачі внутрішньогосподарського контролю. Процедури внутрішньогосподарського контролю розробляються управлінським персоналом суб'єкта господарювання для сприяння досягненню конкретних цілей суб'єкта господарювання (збереження майна і максимізація прибутку). Процедури внутрішньогосподарського контролю в рамках конкретної його задачі виконуються у визначеній послідовності із застосуванням способів та прийомів контролю. Студентам слід визначити типові процедури внутрішньогосподарського контролю.

Наступними науковими категоріями, що підлягають вивченню, є принципи та функції внутрішньогосподарського контролю. Принципи внутрішньогосподарського контролю – це основні правила, вимоги, положення, яких слід обов'язково дотримуватися під час організації та проведення контролю. Особливості, місце, роль і значення

внутрішньогосподарського контролю в системі менеджменту вимагають дотримуватися системи принципів: загальнонаукових; основних (загальних) принципів менеджменту; специфічних принципів контролю; специфічних принципів внутрішньогосподарського контролю. Студентам слід визначити конкретні принципи внутрішньогосподарського контролю, що належать до перелічених вище груп, та усвідомити їх сутність.

Далі слід дослідити функції внутрішньогосподарського контролю. До них належать такі: забезпечуюча, регулююча, соціальна, екологічна, інформаційна (пізнавальна), діагностично-оціночна, фіскальна, консультативна (експертна), профілактична (попереджувальна), виховна (культурно-виховна), мобілізуюча та ін. Студентам потрібно усвідомити сутність кожної функції внутрішньогосподарського контролю.

Особливу увагу при вивченні цієї теми слід приділити вивченню методів, методичних прийомів та способів внутрішньогосподарського контролю. Метод внутрішньогосподарського контролю – це сукупність способів та прийомів, яка забезпечує суцільну, безперервну та взаємозв'язану оцінку об'єктів внутрішньогосподарського контролю, включає в себе перелік загальнонаукових, перенесених з інших споріднених наук і специфічних (притаманних лише контролю) методичних прийомів. Прийом контролю – сукупність дій щодо визначення реального стану підконтрольних параметрів. Спосіб контролю – система поєднання окремих прийомів щодо визначення та оцінки підконтрольних параметрів. Студентам слід з'ясувати сутність, принципи вибору та область застосування методів, методичних прийомів та способів внутрішньогосподарського контролю.

Література: [15-19].

Тема 3. Класифікація видів і форм внутрішньогосподарського контролю

Види внутрішньогосподарського контролю. Форми організації внутрішньогосподарського контролю. Форми здійснення внутрішньогосподарського контролю.

При вивченні цієї теми слід приділити увагу питанням класифікації видів внутрішньогосподарського контролю. Слід чітко усвідомити ознаки класифікації та сутність кожного з видів внутрішньогосподарського контролю. Так, можна виділити такі види внутрішньогосподарського контролю: за видами економічної (господарської) діяльності – контроль операційної діяльності, контроль інвестиційної діяльності, контроль фінансової діяльності; за часовою ознакою (за терміном звернення господарської операції) – попередній, поточний (оперативний), наступний контроль; за функціональною метою – лінійний, функціональний, операційний; за мірою охоплення об'єктів контролю – тематичний, комплексний контроль тощо.

Внутрішньогосподарський контроль реалізуються через його форми організації та здійснення. Форма виражає внутрішній зв'язок і спосіб організації і здійснення контролю, дозволяє розкрити його зміст та вказує спосіб його здійснення. Форма контролю – це багатофункціональний інструмент дослідження певного явища, об'єкта, процесу.

Студентам необхідно з'ясувати, які форми організації та здійснення притаманні внутрішньогосподарському контролю. До форм організації належать централізована, децентралізована та змішана форми організації внутрішньогосподарському контролю. Серед форм здійснення внутрішньогосподарського контролю (контрольних заходів) виділяють наступні: ревізія, перевірка, фінансова експертиза, службове розслідування, самоконтроль, бухгалтерський контроль, внутрішній аудит. Така класифікація форм внутрішньогосподарського контролю надає можливість вирішувати питання організації контролю на всіх рівнях управління підприємством. Студентам слід визначити сутність таких форм організації та здійснення внутрішньогосподарського контролю, особливості їх вибору та використання при його проведенні.

Література: [15-19].

Тема 4. Види забезпечення внутрішньогосподарського контролю

Організаційне забезпечення внутрішньогосподарського контролю. Законодавче та нормативно-правове забезпечення внутрішньогосподарського контролю. Методичне забезпечення внутрішньогосподарського контролю. Інформаційне забезпечення внутрішньогосподарського контролю.

При вивченні цієї теми студентам слід визначити такий складовий елемент методології внутрішньогосподарського контролю як його забезпечення, без цього неможливе якісне та оперативне виконання контрольних функцій у повному обсязі. Забезпечення внутрішньогосподарського контролю містить комплекс складових елементів, а саме: організаційне забезпечення; законодавче забезпечення; методичне забезпечення; інформаційне і програмне забезпечення; ресурсне забезпечення. Студентам потрібно з'ясувати сутність, мету, та особливі риси названих видів забезпечення.

Сутність організаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю витікає з основної функції менеджменту – організації як комплексу заходів, спрямованих на досягнення мети функціонування суб'єкта господарювання. Організація внутрішньогосподарського контролю містить три основних підфункції: організацію проведення контрольних процесів на підприємстві; організацію праці керівників і фахівців контрольної служби підприємства; організацію управління внутрішньогосподарським контролем. Організація контрольних процесів передбачає структурування та регламентацію технології здійснення внутрішньогосподарського контролю. Загальноприйнятим є виділення трьох етапів проведення внутрішньогосподарського контролю: підготовчий, основний, заключний етап. Студентам необхідно визначити змістовну сутність кожного етапу. Організація праці робітників контрольної служби здійснюється з урахуванням організаційної структури підприємства, наявності або можливості створення окремих підрозділів, на які покладені суто контрольні функції, можливості залучення до виконання

контрольних функцій посадових осіб та фахівців і т.п.; містить: розподіл контрольних функцій, задач і процедур, обов'язків та відповідальності, розстановку фахівців для виконання контрольних функцій, кооперацію праці працівників та ін. Організація управління внутрішньогосподарським контролем містить заходи щодо створення або удосконалення системи управління контрольною службою, а також комплекс заходів, спрямованих на досягнення упорядкованості, узгодженості та взаємодії структурних підрозділів та їхніх керівників й фахівців, які виконують контрольні функції. Завданням студентів при вивченні цього питання є визначення змісту та сутності таких заходів.

Важливою задачею внутрішньогосподарського контролю є перевірка дотримання підконтрольним об'єктом чинного законодавства. На підготовчому етапі будь-якого виду контрольного процесу суб'єкти внутрішньогосподарського контролю збирають, оцінюють, обробляють, систематизують та аналізують всю інформацію стосовно: чинного законодавства (з його змінами та доповненнями), діючого на момент початку і здійснення контрольної перевірки; нормативної бази та нормативів. Якщо підприємство здійснює зовнішньоекономічну діяльність, контролерами вивчається чинне законодавство інших країн, із суб'єктами господарювання яких має зовнішньоекономічні зв'язки об'єкт внутрішньогосподарського контролю. У цьому полягає сутність законодавчого забезпечення внутрішньогосподарського контролю. Студентам слід чітко усвідомити склад законодавчих та нормативно-правових документів внутрішньогосподарського контролю.

Методичне забезпечення внутрішньогосподарського контролю – це сукупність методик, що використовуються при проведенні внутрішньогосподарського контролю. Окрім типової та галузевих методик внутрішньогосподарського контролю, підприємство на їх підставі розробляє і використовує внутрішні, так звані часткові методики контролю для перевірки специфічних предметів або об'єктів внутрішньогосподарського контролю – господарських процесів та їх елементів. Студентам необхідно розібратися у питаннях розробки та використання методик внутрішньогосподарського контролю, їх

характеристик та змісту.

Необхідною передумовою досягнення мети внутрішньогосподарського контролю на підприємстві є належне його інформаційне забезпечення. Процес інформаційного забезпечення управління підприємством є достатньо складним, відповідальним і трудомістким, оскільки обслуговує не тільки апарат управління підприємством в цілому, але й потреби його структурних підрозділів. Інформаційне забезпечення внутрішньогосподарського контролю – це взаємопов'язана сукупність контрольної інформації, створеної відповідно потребам суб'єктів внутрішньогосподарського контролю, а також технологій, засобів та заходів, спрямованих на ефективне функціонування системи внутрішньогосподарського контролю на підприємстві. При вивченні цього питання студентам необхідно усвідомити усі складові інформаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю: інформація; заходи, спрямовані на забезпечення функціонування внутрішньогосподарського контролю; інформаційні комунікації та інформаційні технології.

Література: [1-16].

Тема 5. Організація і планування внутрішньогосподарського контролю

Принципи організації системи внутрішньогосподарського контролю. Послідовність і зміст етапів побудови системи внутрішньогосподарського контролю. Основні та додатковий стадії процесу внутрішньогосподарського контролю. Стандарти внутрішньогосподарського контролю. Процес планування внутрішньогосподарського контролю.

При вивченні цієї теми необхідно визначити Принципи організації системи внутрішньогосподарського контролю. Такі Принципи слід підрозділити на дві групи: принципи, що стосуються всіх ієрархічних рівнів внутрішньогосподарського контролю; принципи, характерні для

окремих ієрархічних рівнів внутрішньогосподарського контролю. До принципи організації, властивих системі внутрішньогосподарського контролю загалом належать: відповідність структури суб'єкта контролю організаційній структурі підприємства; делегування контрольних повноважень; орієнтація контролю на кінцеві цілі діяльності підприємства; постійна акредитація суб'єктів контролю; матеріальне заохочення виявлення істотних або систематичних відхилень (порушень); внутрішня ротация суб'єктів контролю; передбачуваність структури і змісту контрольної інформації формою вихідного документа (або документа-запиту). Дотримання вищевикладених принципів організації системи внутрішньогосподарського контролю дозволить досягти поставленої мети. Проте ускладнення організації бізнесу багато в чому утруднює управління ним, що у свою чергу позначається на меті і завданнях внутрішньогосподарського контролю, а також на його організаційних формах. Кожна з організаційних форм здійснення внутрішньогосподарського контролю має власну мету і завдання, а, отже, і особливості функціонування. У зв'язку з цим при створенні служби внутрішнього аудиту, внутрішньогосподарського бухгалтерського контролю і інших видів внутрішньогосподарського контролю слід брати до уваги локальні принципи їх організації. Отже, при вивченні цього питання студентам необхідно з'ясувати зміст та характерні особливості кожного з загальних та локальних принципів організації системи внутрішньогосподарського контролю.

Далі студентам слід вивчити послідовність і зміст етапів побудови системи внутрішньогосподарського контролю. До таких етапів належать: критичний огляд системи управління, визначення мети системи внутрішньогосподарського контролю, визначення ієрархічних рівнів та складу суб'єктів контролю, формування системи об'єктів внутрішньогосподарського контролю, розробка організаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю, апробація, аналіз і коригування системи внутрішньогосподарського контролю, впровадження у постійне користування, виявлення резервів системи.

Наступним є виділення та з'ясування змісту основних та додаткових

стадії процесу внутрішньогосподарського контролю. Прийнято виділяти чотири стадії процесу внутрішньогосподарського контролю: три основні (перша – організація і планування, друга – дослідницька, третя – узагальнення та реалізація результатів контролю) та додаткова (четверта – контроль над виконанням рішень). Студентам слід чітко усвідомити сутність і зміст кожної стадії процесу внутрішньогосподарського контролю.

Також при вивченні цієї теми увагу потрібно приділити питанням планування внутрішньогосподарського контролю. В процесі планування внутрішньогосподарського контролю складаються перспективні та поточні плани. Студентам слід з'ясувати особливості, структуру, періодичність складання, техніки розробки перспективних та поточних планів внутрішньогосподарського контролю. Вивчення цієї теми можна закінчити складанням типових перспективного та поточного планів внутрішньогосподарського контролю.

Література: [15-19].

Тема 6. Узагальнення і реалізація результатів внутрішньогосподарського контролю

Методика формування проміжної контрольної інформації внутрішньогосподарського контролю **Методика формування підсумкової контрольної інформації за результатами внутрішньогосподарського контролю. Прийняття рішень за результатами внутрішньогосподарського контролю.**

При вивченні цієї теми слід приділити увагу з'ясуванню методик та технік підготовки проміжної та підсумкової контрольної інформації.

Проміжна контрольна інформація формується в ході накопичення, групування і попередньої систематизації виявлених у процесі внутрішньогосподарського контролю відхилень від прийнятих управлінських рішень, порушень законодавчо-нормативних актів, помилок, перекручень під час фінансово-господарської діяльності

підприємства, здійснення окремих господарських операцій. Зокрема, складають відомості вибіркової інвентаризації цінностей, журнали виявлених відхилень, акти ревізії, контролю діяльності підприємства і підприємницької діяльності, обстеження місць зберігання цінностей. Однорідні недоліки узагальнюють у таблицях, схемах, графіках, відомостях, машинограмах та інших документах.

Підсумкова інформація являє собою вищий рівень узагальнення контрольної інформації за результатами проведення внутрішньогосподарського контролю. До цих видів вихідної інформації зокрема відносяться звіт за результатами внутрішньогосподарського контролю. В залежності від суб'єкта внутрішньогосподарського контролю (органу чи посадової особи), що складає звіт, він може мати наступні форми: висновок Ревізійної комісії, висновок внутрішнього аудитора, звіт начальника підрозділу та ін.

Особливу увагу при вивченні цієї теми необхідно приділити регламентам прийняття рішень за результатами внутрішньогосподарського контролю та контролю над виконанням таких рішень.

Література: [16-19].

Тема 7. Бухгалтерський контроль в системі внутрішньогосподарського контролю

Поняття, ціль, завдання, класифікація бухгалтерського контролю. Суб'єкти, об'єкти, принципи організації бухгалтерського контролю. Права, обов'язки та відповідальність суб'єктів бухгалтерського контролю та осіб, діяльність яких контролюється. Планування бухгалтерського контролю. Прийняття рішень за результатами бухгалтерського контролю. Головний бухгалтер та його контрольні функції.

При вивченні цієї теми дисципліни студентам необхідно визначити поняття, ціль та завдання бухгалтерського контролю. Треба зазначити, що бухгалтерському контролю належить особливе місце в системі

внутрішньогосподарського контролю. Фактично апарат бухгалтерії на чолі з головним бухгалтером покликаний до реалізації двох управлінських функцій – обліку і контролю. Внутрішньогосподарський бухгалтерський контроль – це система контрольних дій бухгалтерського персоналу з метою упередження і профілактики конфліктних ситуацій, які ведуть до порушень законодавчих та нормативних актів в процесі фінансово-господарської діяльності. Головною метою внутрішньогосподарського бухгалтерського контролю є попередження і своєчасне виявлення помилок і порушень під час здійснення господарської діяльності та забезпечення якісною інформацією процесу управління. Досягнення поставленої мети можливе шляхом виконання наступних основних завдань: встановлення законності господарських операцій, встановлення реальності відображених даних на рахунках бухгалтерського обліку, оцінка своєчасності такого відображення, оцінка якості документування господарського процесу.

Далі необхідно з'ясувати питання щодо класифікації бухгалтерського контролю. Так, поділ внутрішньогосподарського бухгалтерського контролю на попередній (стадія отримання дозволу для здійснення господарських операцій), поточний (стадія фактичного здійснення операцій), послідуєчий (наступний) (стадія оформлення результатів від виконання господарських операцій) базується на об'єктивному ході розвитку кожного господарського процесу, господарської операції. Бухгалтерський контроль виступає своєрідним результатом цього процесу розвитку.

Наступним кроком вивчення цієї теми є дослідження суб'єктів, об'єктів та принципів організації бухгалтерського контролю. Суб'єкти внутрішньогосподарського бухгалтерського контролю представлені функціональними відділами (групами), секторами бухгалтерії та їх персоналом. Студентам слід визначити права, обов'язки та відповідальність суб'єктів бухгалтерського контролю та осіб, діяльність яких контролюється. До об'єктів внутрішньогосподарського бухгалтерського контролю належать наступні: формування власного капіталу, ресурси в необоротних активах, ресурси в запасах, ресурси в грошових коштах та розрахунках, процес товароруку і збереження

матеріальних цінностей, формування доходів, витрат, фінансових результатів тощо. Принципи організації внутрішньогосподарського бухгалтерського контролю витікають з принципів організації внутрішньогосподарського контролю. Можна виділити наступні основні принципи: встановлення точок контролю в місцях можливої реалізації негативної мотивації персоналу; розподіл функціональних обов'язків за принципом зіткнення інтересів; принцип оптимальної завантаженості суб'єктів бухгалтерського контролю; скорочення вертикалі управління при подачі інформації контрольного характеру в центр ухвалення рішень. Студентам необхідно детально розглянути сутність вказаних принципів.

Крім того, студентам слід приділити увагу питанням планування бухгалтерського контролю, виявити характерні особливості такого планування. Прийняття рішень за результатами бухгалтерського контролю також є питанням для вивчення.

Важливим, при вивченні цієї теми, є з'ясування контрольних функцій та обов'язків головного бухгалтера та обліковців в системі внутрішньогосподарського контролю. Це пов'язане з тим, що значний обсяг робіт з внутрішньогосподарського контролю покладений на працівників служби обліку, а, особливо, на головного бухгалтера. Студентам слід визначити, які саме роботи і процедури з внутрішньогосподарського контролю виконують головний бухгалтер і облікові працівники.

Література: [16-18].

Тема 8. Ревізійна комісія як елемент системи внутрішньогосподарського контролю

Загальні аспекти організації контрольно-ревізійної роботи на підприємстві. Організація і діяльність ревізійних комісій на підприємствах. Положення про ревізійну комісію підприємства, його структура та зміст. Права, обов'язки та відповідальність членів ревізійної комісії. Планування роботи ревізійної комісії підприємства. Інформаційне забезпечення ревізійної комісії підприємства.

Проведення контрольно-ревізійної роботи на підприємстві. Контрольно-ревізійний процес, його зміст, стадії та учасники. Висновки та пропозиції ревизорів. Прийняття рішень за результатами ревізій і перевірок. Організація перевірки виконання прийнятих рішень за результатами ревізії.

Функція внутрішньогосподарського контролю пов'язується з діяльністю органу, уповноваженого перевіряти відповідність дійсному стану речей відомостей про результати господарської діяльності акціонерних товариств, що надаються загальним зборам. Згідно з чинним законодавством, виконання цієї функції покладається на ревізійну комісію.

Ревізійна комісія є постійно діючим органом в структурі підприємства, метою діяльності якого є здійснення контролю за господарською діяльністю шляхом проведення перевірки та надання її результатів, які свідчать про реальне фінансове становище такого підприємства. Створення ревізійної комісії визначається законодавчими актами. Ревізійна комісія наділяється значними повноваженнями.

Завдання, що вирішуються ревізійною комісією, визначаються законодавством, вищим органом управління (загальними зборами) за рішенням ради директорів або наглядової ради, а також самостійно ревизором або ревізійною комісією на засіданнях.

При вивченні цієї теми студентам слід з'ясувати усі аспекти діяльності ревізійних комісій: організаційні засади; Права, обов'язки та відповідальність членів ревізійної комісії; Планування та Інформаційне забезпечення її діяльності; зміст, стадії та учасники Контрольно-ревізійного процесу; особливості підготовки висновків та пропозицій ревизорів; особливості прийняття та контролю над виконанням рішень за результатами роботи ревізійної комісії.

Окремим питання необхідно розглянути правила розробки, структуру та зміст Положення про ревізійну комісію підприємства.

Література: [5, 16, 18].

Тема 9. Внутрішній аудит в системі внутрішньогосподарського контролю

Характеристика чинників, які обумовили появу та розвиток внутрішнього аудиту. Цілі та завдання внутрішнього аудиту. Служба внутрішнього аудиту, як суб'єкт внутрішньогосподарського контролю та її контрольні функції. Організаційні засади служби внутрішнього аудиту. Принципи організації служби внутрішнього аудиту. Етапи організації служби внутрішнього аудиту. Планування внутрішнього аудиту.

При самостійному вивченні студентами цієї теми необхідно з'ясувати, які чинники обумовили появу та розвиток інституту внутрішнього аудиту. До них можна віднести наступні: внутрішній аудит є одним з небагатьох доступних і водночас недооцінених ресурсів, правильне використання яких може підвищити ефективність роботи компанії; низка гучних корпоративних скандалів, яка прокотилася США та західною Європою, дала підстави вважати, що зовнішній аудит може давати значні збої, внаслідок яких зазнають банкрутства навіть найбільші аудиторські фірми; наявність у компанії належного корпоративного управління, однією з невід'ємних ланок якого стає внутрішній аудит – позитивний сигнал для потенційних інвесторів та кредиторів.

Далі слід визначити поняття внутрішнього аудиту. Внутрішній аудит розглядається як складова частина загального контролю, організованого на економічному суб'єкті на користь його власників і регламентованого його внутрішніми документами щодо дотримання встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку, складання і подання звітності, внутрішнього її аналізу, та надійністю функціонування всієї системи внутрішньогосподарського контролю.

Наступним кроком вивчення цієї теми є з'ясування мети та завдань внутрішнього аудиту, його особливостей. Головна мета внутрішнього аудиту – забезпечення ефективного функціонування корпорації, експертна оцінка обґрунтованості і виконання стратегії фінансового та виробничого

розвитку підприємства, якості економічної інформації, яка формується управлінською системою фірми, попередження кризових ситуацій. Для досягнення мети внутрішній аудит повинен виконувати низку завдань. Студентам необхідно самостійно визначити основні завдання внутрішнього аудиту. Головними особливостями внутрішнього аудиту можна назвати незалежність при оцінці об'єкта, високий професіоналізм суб'єктів внутрішнього аудиту, відповідальність за результати.

Далі потрібно детально розглянути питання щодо основних засад функціонування служби внутрішнього аудиту, як суб'єкту внутрішньогосподарського контролю. До таких засад належать контрольні функції служби внутрішнього аудиту, принципи її організації, планування діяльності, її завдання тощо. Так, локальними принципами організації служби внутрішнього аудиту слід вважати такі: організаційна відокремленість служби внутрішнього аудиту; конкурсний підбір кадрів; документальне закріплення повноважень, обов'язків і відповідальності внутрішніх аудиторів щодо діяльності членів правління; оптимальне поєднання повноважень і відповідальності працівників служби внутрішнього аудиту; принцип системно-орієнтованого розподілу контрольних обов'язків. Студентам слід уявити сутність та зміст таких принципів. Що стосується етапів організації служби внутрішнього аудиту, то зазвичай виділяють наступні: етап 1 – визначення місії, загальних цілей і завдань щодо досягнення, яких і створюється служба внутрішнього аудиту; етап 2 – організаційне позиціонування служби внутрішнього аудиту і встановлення комунікаційних зв'язків; етап 3 – визначення організаційної структури служби внутрішнього аудиту; етап 4 – затвердження кандидатури керівника служби внутрішнього аудиту і її працівників; етап 5 – розробка і ухвалення внутрішньокорпоративних регламентів служби внутрішнього аудиту. Кожний етап реалізується через низку конкретних кроків, які потрібно визначити студентам самостійно.

Крім того студентам слід приділити увагу питанням планування діяльності служби внутрішнього аудиту. Визначити особливості цього процесу, види планів, програм, що складаються; інформацію, яку вони повинні містити. Вивчення цієї теми можна закінчити складанням

загального плану та програми внутрішнього аудиту.

Література: [9, 15, 17, 19].

Тема 10. Внутрішньогосподарський контроль операційної діяльності

Сутність і зміст внутрішньогосподарського контролю операційної діяльності. Мета і задачі внутрішньогосподарського контролю операційної діяльності металургійного підприємства. Особливості задач внутрішньогосподарського контролю на стадіях відтворення виробництва. Способи вирішення головних задач внутрішньогосподарського контролю основної операційної діяльності підприємства. Взаємозв'язок контролю основної операційної діяльності та екологічної діяльності.

При вивченні студентами цієї теми спочатку потрібно визначити сутність і зміст внутрішньогосподарського контролю операційної діяльності. Це можливо здійснити уяснивши мету і задачі внутрішньогосподарського контролю операційної діяльності. Мета внутрішньогосподарського контролю основної операційної діяльності полягає у виконанні планових завдань з виробництва, відвантаження й реалізації продукції при раціональному використанні матеріальних ресурсів та підвищеній швидкості адаптації процесів планування, бюджетування та управління виробництвом до зміни ринкової кон'юнктури. З цієї мети витікають задачі внутрішньогосподарського контролю операційної діяльності підприємства. Особливості задач внутрішньогосподарського контролю операційної діяльності визначаються на стадіях обертання (відтворення) виробництва. До стадій обертання (відтворення) виробництва належать: проектування, постачання, виробництво, збут, отримання результатів діяльності. Кожній стадії обертання (відтворення) виробництва відповідає певний перелік задач внутрішньогосподарського контролю. Наприклад, стадії проектування відповідають наступні задачі: контроль над ходом розробки інвестиційних

проектів і процесів проектування; контроль технологічних проектів та кошторисної документації; контроль проектної робочої документації та інші. Стадії постачання відповідають такі задачі: контроль якості складених договорів з постачальниками; контроль забезпеченості (своєчасності, повноти) за кожним з видів ресурсів; технічний контроль якості сировини, основних і допоміжних матеріалів, напівфабрикатів, комплектуючих; контроль виконання завдань плану матеріально-технічного постачання та інші. Завданням студентів при вивченні цього питання є визначення головних задач внутрішньогосподарського контролю операційної діяльності.

Кожна з задач внутрішньогосподарського контролю може бути вирішена з використанням певних методів (способів і прийомів) внутрішньогосподарського контролю. Певні задачі вирішуються як контроль за відхиленнями фактичних показників, отриманих на підставі обліку, від планових завдань або від встановлених нормативів, або від встановлених технологічними інструкціями і регламентованим режимом, або договірними зобов'язаннями і т.д. Оцінку якості продукції одного найменування надають за допомогою показника – середнього коефіцієнта гатунку та розрахунку упущеної вигоди від виробництва продукції II і III гатунків замість I. Інші задачі вирішуються за допомогою аналізу динаміки показників. Студентам слід розібратися зі змістом та технікою застосування конкретних способів вирішення головних задач внутрішньогосподарського контролю основної операційної діяльності підприємства.

Далі потрібно приділити увагу взаємозв'язку внутрішньогосподарського контролю основної операційної діяльності та екологічної діяльності підприємства. Тут слід зауважити на те, що основна операційна діяльність, її обсяги та якість обумовлюють стан оточуючого середовища. Металургійні процеси характеризуються великими масштабами, складним обладнанням, яке має значний ступінь зносу і як наслідок цього – є екологонебезпечними. Контроль стану оточуючого середовища здійснюється за відхиленнями: фактична величина викидів в атмосферу шкідливих речовин і стічних вод порівнюється з їх гранично

допустимими концентраціями або нормами. За їх перевищення підприємство сплачує екологічні податки і штрафи. Ставки податків за викиди в атмосферне повітря від стаціонарних і пересувних джерел забруднення та за викиди у водні об'єкти встановлені Податковим Кодексом України.

Література: [15, 18].

Тема 11. Внутрішньогосподарський контроль збереження та використання трудових ресурсів, запасів та необоротних засобів

Внутрішньогосподарський контроль забезпеченості та використання трудових ресурсів. Внутрішньогосподарський контроль збереження та використання матеріальних запасів. Внутрішньогосподарський контроль збереження та використання основних засобів.

При вивченні цієї теми студентам треба з'ясувати завдання, об'єкти, джерела, методичні прийоми та напрямки проведення внутрішньогосподарського контролю збереження та використання трудових ресурсів. Основними завданнями внутрішньогосподарського контролю трудових ресурсів є контроль використання трудових ресурсів і фонду оплати праці, забезпеченості підприємства трудовими ресурсами, збереженості трудових ресурсів. Кожне з основних завдань реалізується через вирішення низки задач внутрішньогосподарського контролю трудових ресурсів. До таких задач належать, наприклад: контроль виконання плану та нормативів по чисельності окремих категорій працюючих, контроль структури персоналу, контроль забезпеченості підприємства кадрами за професіями, аналіз руху робочої сили, контроль якісного складу трудових ресурсів та інші. Основними джерелами такого контролю є: плани, виробничі завдання, технологічні карти; штатні розклади, посадові оклади, тарифні сітки, розцінки, норми виробітку; генеральні та галузеві угоди; трудові угоди, колективні договори; первинні документи з обліку праці та її оплати; накопичувальні відомості обліку

використання машинного парку, автотранспорту, журнали обліку робіт і витрат; розрахунково-платіжні відомості, книга обліку розрахунків з оплати праці, зведена відомість нарахування та розподілу оплати праці та відрахувань по об'єктах обліку, зведена відомість по розрахунках з робітниками і службовцями, відомість аналітичного обліку, журнали-ордери, головна книга до рахунку 66 «Розрахунки з оплати праці»; фінансова, оперативна й статистична звітність тощо. Крім того, студентам слід виявити основні методи (способи і прийоми) внутрішньогосподарського контролю збереження та використання трудових ресурсів. Так, наприклад, контроль забезпеченості підприємства трудовими ресурсами здійснюється з використанням система показників, до якої включаються наступні показники: фонд робочого часу структурного підрозділу або підприємства, середньорічний виробіток продукції одним працюючим, коефіцієнт співвідношення продуктивності праці та середньої заробітної плати, рентабельність заробітної плати та інші; контроль використання робочого часу – за допомогою методу фотографії робочого дня і т.д.

Далі при вивченні цієї теми необхідно визначити завдання, об'єкти, джерела, методичні прийоми і напрямки проведення контролю матеріальних запасів. Мета внутрішньогосподарського контролю матеріальних запасів полягає в їх раціональному використанні, контролі достовірності бухгалтерських даних і звітності щодо їх наявності та вибуття, дотриманні належних умов їх збереження. До напрямів проведення контролю можна віднести контроль стану складського господарства й дотримання умов зберігання цінностей; надходження, переміщення і вибуття виробничих запасів; операцій з малоцінними швидкозношуваними предметами; наявності і руху продукції. Конкретними задачами внутрішньогосподарського контролю матеріальних запасів є: контроль забезпеченості матеріальними, паливними та енергетичними ресурсами для виконання виробничої програми підприємства, на ремонтні та експлуатаційні потреби; контроль дотримання норм (лімітів) витрат сировини, основних, допоміжних і додаткових матеріалів, технологічного палива, енергетичних ресурсів

кожного виду на одиницю продукції; контроль якості наявних запасів; контроль відходів виробництва; контроль збереження запасів; контроль цін на сировину, основні та допоміжні матеріали, паливно-енергетичні ресурси та інші задачі. Об'єкти контролю включають у себе інвентарні об'єкти матеріальних запасів як власних так і утримуваних на відповідальному зберіганні, стан їх збереження та обліку, формування собівартості запасів, відображення витрат пов'язаних із придбанням (створенням), використанням та реалізацією (списанням) таких активів, відображення цих процесів у фінансовій, статистичній та податковій звітності підприємства. Джерелами інформації для контролю господарських операцій із запасами є: Наказ про облікову політику в частині обліку запасів, статутні документи, первинні документи, реєстри (журнал 5), рахунки обліку запасів, Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність», Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», «Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків» та ін. Внутрішньогосподарський контроль операцій із запасами передбачає здійснення переліку певних розрахунково-аналітичних, документальних та фактичних прийомів і процедур. Контроль даної ділянки слід розпочинати інвентаризацією даного виду активів й обстеженням умов ведення складського господарства підприємства. При цьому важливе значення має також уміле поєднання документальних та фактичних методичних прийомів і способів перевірки таких операцій.

Наступними питаннями при вивченні цієї теми є питання щодо завдань, об'єктів, джерел, методичних прийомів та напрямків проведення контролю збереження та використання основних засобів і нематеріальних активів. Метою внутрішньогосподарського контролю необоротних засобів є забезпечення тенденції зростання ефективності використання основних засобів і нематеріальних активів, контроль достовірності бухгалтерських даних і звітності щодо їх наявності, стану й руху та забезпечені їх збереження. Основними напрямками проведення контролю збереження та

використання необоротних засобів є контроль: розрахунків капітальних вкладень; наявності, стану збереження та використання основних засобів; надходження, оцінки, переміщення та вибуття основних засобів; амортизації (зносу) основних засобів; витрат на ремонт основних засобів; переоцінки основних засобів; наявності, оцінки й руху нематеріальних активів та їх амортизації. Завдання такого внутрішньогосподарського контролю необоротних засобів дуже різноманітні. Деякі з них полягають у наступному: контроль наявного та встановленого обладнання; контроль технічного стану основних засобів; контроль своєчасного оновлення засобів; контроль використання робочого часу активної частини основних засобів (машин та устаткування); контроль використання виробничих потужностей; контроль своєчасності оновлення технічних паспортів (підприємства, цеху, основних агрегатів) та ін. Об'єктами внутрішньогосподарського контролю основних засобів та нематеріальних активів є: стан збереження власних і орендованих основних засобів та нематеріальних активів; стан техніко-експлуатаційної дисципліни за операціями з основними засобами та нематеріальними активами; стан бухгалтерського обліку та звітності за операціями з придбання, руху, використання основних засобів та нематеріальних активів. Джерелами фактографічних даних для контролю операцій з основними засобами та нематеріальними активами є інформація за договорами купівлі-продажу об'єктів, договорами на капітальне будівництво, архітектурно-технічними паспортами, розрахунками кошторисами, актами прийому-передачі, актами на списання, картками (книгами, відомостями) інвентарного обліку, розрахунками нарахування амортизації; записами в облікових регістрах за рахунками 10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи», 12 «Нематеріальні активи», 13 «Знос необоротних активів», 15 «Капітальні інвестиції», 18 «Інші необоротні активи», Журнал 4, відомості аналітичного обліку №№ 4.1, 4.2, 4.3, баланс (ф. №1); звіт про фінансові результати (ф. № 2), звіт про власний капітал (ф. № 4), примітки до річної фінансової звітності (ф. № 5). Методичними прийомами контролю основних засобів і нематеріальних активів є: інвентаризація, вибіркові та суцільні спостереження, обстеження та тематичні перевірки, економічний

аналіз та методи перевірки облікової документації (фактична та зустрічна перевірка, перевірка суті та змісту операції, зіставлення документів з обліковими реєстрами аналітичного і синтетичного обліку, аналітична і логічна перевірка та зіставлення даних аналітичного обліку з даними синтетичного обліку). Ефективність використання основних засобів контролюється із застосуванням системи показників: фондвіддача, фондорентабельність, фондоозброєність, фондоємність продукції та ін.

Література: [10, 11, 14-16].

Тема 12. Внутрішньогосподарський контроль витрат виробництва і собівартості продукції

Класифікація витрат за ознаками. Мета і завдання внутрішньогосподарського контролю витрат. Особливості контролю собівартості продукції.

При вивченні цієї теми студентам треба з'ясувати питання класифікації витрат за ознаками. Відповідно до певних ознак класифікації виділяють наступні види витрат: за видами економічної діяльності – операційні, фінансові, інвестиційні; за призначенням витрат – виробничі, управлінські, збутові, інші; за складом – прості, комплексні; залежно від обсягу виробництва – постійні, змінні, постійно-змінні; за економічною сутністю витрат – витрати минулої праці, витрати «живої» праці, майбутні витрати, інші; за способом віднесення на продукцію – прямі, непрямі; за доцільністю – необхідні, непродуктивні, зайві. Студентам слід надати характеристику кожному виду витрат.

Далі слід сформулювати мету і завдання внутрішньогосподарського контролю витрат. Мета внутрішньогосподарського контролю витрат полягає в удосконаленні структури витрат, оптимізації їхнього рівня для поліпшення фінансових результатів діяльності підприємства. До завдань внутрішньогосподарського контролю витрат можна віднести наступні: перевірка відповідності фактичних витрат плановим витратам, контроль динаміки витрат, контроль витрат на 1 грн. товарної продукції, контроль

складу і структури витрат, контроль впливу факторів на показники собівартості продукції та на елементи витрат підприємства, контроль впливу витрат на фінансові результати підприємства, контроль впливу кожного виду продукції (або їхніх груп) на формування прибутку та на показники ефективності основної діяльності, контроль взаємозв'язку обсягу виробництва металопродукції, витрат і прибутку, контроль управлінських рішень щодо оптимізації витрат.

Наступним кроком вивчення цієї теми повинно бути визначення особливостей внутрішньогосподарського контролю собівартості продукції (робіт, послуг). До таких особливостей можна віднести використання специфічних прийомів і методів контролю, таких як: внутрішньогосподарський контроль витрат за елементами витрат; оперативний контроль витрат за відхиленнями; факторний аналіз витрат на задане у виробництво «витрат з переділу»; аналіз кошторисів витрат; контроль співвідношень взаємопов'язаних показників; контроль взаємозв'язку «обсяг витрат-прибуток» та ін.

Література: [15, 16].

Тема 13. Внутрішньогосподарський контроль грошових коштів, фінансових інвестицій та власного капіталу

Внутрішньогосподарський контроль грошових коштів. Внутрішньогосподарський контроль фінансових інвестицій. Внутрішньогосподарський контроль власного капіталу.

При вивченні цієї теми студентам треба з'ясувати завдання, об'єкти, джерела, методичні прийоми та напрями проведення внутрішньогосподарського контролю грошових коштів. Основними завданнями внутрішньогосподарського контролю грошових коштів є: контроль правильності збереження та використання коштів; контроль своєчасності, законності, достовірності операцій, відображених на рахунках у банку після надходження і списання грошових коштів; контроль використання грошових коштів суворо за цільовим

призначенням; контроль своєчасності надходження і перерахування коштів по розрахунках з постачальниками і підрядниками, покупцями та замовниками, бюджетом, банками за позиками, з робітниками і службовцями по заробітній платі; контроль дотримання правил та форм розрахунків із покупцями та замовниками; контроль операцій з іншими грошовими коштами. Внутрішньогосподарський контроль грошових коштів проводиться за наступними напрямками: внутрішньогосподарський контроль готівки, внутрішньогосподарський контроль грошових коштів на рахунках у банку, внутрішньогосподарський контроль інших грошових коштів. Об'єкти внутрішньогосподарського контролю грошових коштів наступні: інтерпретація, достовірність оцінки та реальність відображення в балансі та фінансовій звітності; повнота оприбуткування; цільове використання; стан збереження; обґрунтованість, законність вибуття; дотримання вимог законодавчо-нормативного забезпечення щодо обліку коштів; сума заподіяної шкоди за наслідками виявлених нестач і розкрадань; особи, які причетні до виявлених порушень. Джерела внутрішньогосподарського контролю грошових коштів визначаються в залежності від напрямку контролю. В основному це законодавчі документи, первинні документи та облікові регістри з обліку грошових коштів, зведені та звітні документи. Основною формою проведення внутрішньогосподарського контролю грошових коштів є ревізія з притаманними їй методичними прийомами та способами.

Далі студенти повинні розглянути питання організації та проведення внутрішньогосподарського контролю фінансових інвестицій. Для цього потрібно визначити завдання, об'єкти, джерела, методичні прийоми та напрями проведення внутрішньогосподарського контролю фінансових інвестицій. Особливу увагу потрібно приділити контролю ефективності фінансових інвестицій.

Наступним питанням цієї теми є внутрішньогосподарський контроль власного капіталу. Студентам слід з'ясувати основні завдання, об'єкти, джерела, методичні прийоми, напрями проведення та організація внутрішньогосподарського контролю статутної діяльності і власного капіталу.

Література: [10-12, 16].

Тема 14. Внутрішньогосподарський контроль стану розрахунків

Завдання об'єкти, джерела, методичні прийоми внутрішньогосподарського контролю розрахункових операцій. Внутрішньогосподарський контроль розрахунків з оплати праці. Внутрішньогосподарський контроль розрахунків з підзвітними особами. Внутрішньогосподарський контроль розрахунків з дебіторами і кредиторами. Внутрішньогосподарський контроль розрахунків по претензіях і відшкодуванню матеріальних витрат.

При вивченні цієї теми спочатку студентам треба з'ясувати завдання і джерела внутрішньогосподарського контролю розрахункових операцій. Завдання внутрішньогосподарського контролю розрахункових операцій полягає в перевірці дотримання нормативно-правового регулювання розрахункових операцій і стану розрахунково-платіжної дисципліни. Особливу увагу необхідно звернути на законність розрахунків, їх доцільність, документальну обґрунтованість і правильність відображення розрахункових операцій у бухгалтерському обліку. Основні джерела внутрішньогосподарського контролю розрахункових операцій наступні: нормативно-правові документи, що регулюють конкретний вид розрахунків; первинні документи, облікові регістри, аналітичні відомості (управлінські регістри) щодо розрахункових операцій; фінансові та управлінські звіти підприємства.

Далі студентам слід визначити особливі об'єкти, завдання, джерела, методичні прийоми і способи внутрішньогосподарського контролю розрахунків з оплати праці, розрахунків з підзвітними особами, розрахунків з дебіторами і кредиторами, розрахунків по претензіях і відшкодуванню матеріальних витрат. Окрему увагу слід приділити організації внутрішньогосподарському контролю вексельного обігу, контролю резерву сумнівних боргів.

Література: [10, 11, 16].

Тема 15. Внутрішньогосподарський контроль доходів, витрат, фінансових результатів та ефективності діяльності

Сутність внутрішньогосподарського контролю і система показників оцінки ефективності діяльності. Завдання, об'єкти, суб'єкти, джерела, методичні прийоми і особливості внутрішньогосподарського контролю доходів, витрат, фінансових результатів та ефективності діяльності.

При вивченні цієї теми студентам треба визначити сутність внутрішньогосподарського контролю ефективності діяльності. Далі необхідно з'ясувати завдання, об'єкти, суб'єкти, джерела, методичні прийоми внутрішньогосподарського контролю доходів, витрат, фінансових результатів та ефективності діяльності.

Особливу увагу слід приділити визначенню суб'єктів внутрішньогосподарського ефективності діяльності. Такими суб'єктами є не тільки контролери відділів внутрішньогосподарського і внутрішнього аудиту, а й функціональні підрозділи та керівники апарату управління підприємством, цехом і т.д. відповідно із спеціалізацією. Так, головний інженер, технічний відділ та технічні бюро контролюють ефективність використання агрегатів та їх потужності; облікова служба відповідає за досягнення високого рівня ефективності усіх активів підприємства. Решта показників ефективності контролюється усіма службами, які відповідають за формування та поліпшення конкретних показників-факторів ефективності діяльності.

Організації внутрішньогосподарського контролю витрат, доходів результатів діяльності та їх використання також необхідно приділити увагу при вивченні цієї теми.

Важливим питанням внутрішньогосподарського контролю ефективності діяльності є формування системи показників, що застосовуються для контролю. Така система складається з наступних показників: Рентабельність продукції, Загальна рентабельність виробництва, Госпрозрахункова рентабельність виробництва,

Рентабельність продажів, Рентабельність активів, Рентабельність праці, Продуктивність праці та ін.

Крім того, студенти повинні розглянути питання внутрішньогосподарського контролю формування затратних показників діяльності, вибору методів визначення зайвих та непродуктивних витрат, розробки заходів щодо підвищення ефективності господарської діяльності та контролю впровадження цих заходів.

Література: [13, 15, 16].

Тема 16. Внутрішньогосподарський контроль стану бухгалтерського обліку та звітності

Завдання, об'єкти, джерела, методичні прийоми та особливості внутрішньогосподарського контролю стану бухгалтерського обліку та звітності. Роль облікової політики у внутрішньогосподарському фінансовому контролі. Організація внутрішньогосподарського контролю стану бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

При вивченні цієї теми студентам треба з'ясувати завдання, об'єкти, джерела, методичні прийоми та напрями внутрішньогосподарського контролю стану бухгалтерського обліку та звітності. Внутрішньогосподарський контроль стану бухгалтерського обліку та звітності спрямований на виявлення недоліків в його організації та сприяння подальшому його проведенню. Об'єктом внутрішньогосподарського контролю стану бухгалтерського обліку та звітності є система бухгалтерського обліку підприємства. Складовими об'єкту внутрішньогосподарського контролю стану бухгалтерського обліку та звітності є: безперервність ведення обліку з дня реєстрації підприємства; забезпечення фіксування всіх фактів здійснення господарських операцій у первинних документах; правильне оформлення первинних документів; збереження первинних документів, реєстрів, звітності протягом встановленого терміну; наявність необхідних умов для правильного ведення обліку; повнота та відповідність фінансової звітності

законодавству України; наявність та незмінність облікової політики; правильність кваліфікації та оцінки активів, зобов'язань та власного капіталу у фінансовій звітності; факт проведення інвентаризації; реальність і точність оцінки фінансових результатів.

Основними джерелами інформації такого контролю є законодавчо-нормативні, бухгалтерські документи, внутрішні положення та посадові інструкції.

До методичних прийомів внутрішньогосподарського контролю стану бухгалтерського обліку і звітності відносяться: аналітичне групування показників балансу та приведення їх до порівнянного вигляду; тематичні обстеження наявності власних і залучених джерел та коштів; прийоми аналітичних і структурних групувань показників зобов'язань і поточних активів; узагальнення даних про причини складного фінансового стану; структурне групування показників майна і джерел його утворення; групування і порівняння даних балансу та звіту про фінансові результати; систематизація даних у вигляді аналітичних таблиць за термінами виникнення заборгованості; порівняння наявних власних оборотних коштів з їхніми нормативами й обсягами іммобілізації; прийоми аналізу обсягів платіжних зобов'язань і поточних активів; розрахунково-аналітичні методи визначення показників оборотності оборотних коштів; оцінка динаміки і складу дебіторської та кредиторської заборгованості; аналіз кореспонденцій рахунків і тематичні обстеження даних про використання оборотних коштів не за призначенням; балансові зіставлення показників власних і залучених джерел коштів та ін.

Крім того, студенти повинні приділити увагу питанням організації внутрішньогосподарського контролю стану бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

Література: [13, 14, 16-18].

4. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ЇХ ВИКОНАННЯ

З дисципліни «Внутрішньогосподарський контроль» передбачено виконання індивідуального завдання, що дозволить сформувати у студентів практичні навички щодо організації та проведення внутрішньогосподарського контролю на підприємствах.

При виконанні **першої частини завдання** необхідно розкрити два теоретичні питання з дисципліни, перелік яких наведено в додатку А.

Номери питань для виконання першого завдання вибираються студентом відповідно до **двох останніх цифр** номеру залікової книжки (студентського квитка) згідно таблиці 4.1.

Таблиця 4.1

Номери запитань з теоретичної частини завдання

Остання цифра номеру залікової книжки	Передостання цифра залікової книжки									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
1	01,61	02,62	03,63	04,64	05,55	06,14	07,15	08,16	09,17	10,18
2	11,19	12,20	13,21	38,22	39,23	40,24	41,25	42,59	43,50	44,51
3	45,52	46,53	47,54	64,55	30,56	31,57	32,58	33,59	34,60	35,61
4	36,42	37,43	48,18	14,49	15,50	16,51	17,52	18,53	19,54	20,55
5	21,56	22,57	23,64	24,55	25,56	48,57	49,18	50,19	51,10	52,11
6	53,12	54,13	55,04	56,15	26,57	27,79	28,08	29,01	30,02	31,03
7	32,65	33,66	34,67	35,07	36,08	37,09	58,10	59,11	60,12	61,13
8	26,62	27,63	28,64	29,45	30,56	31,57	32,58	01,33	02,34	03,35
9	04,36	05,37	06,58	07,59	08,60	09,61	10,62	11,63	12,64	13,35
0	26,64	27,57	28,52	29,44	30,55	31,16	32,47	33,58	34,19	35,10

Відповіді, які надаватимуться на теоретичні запитання, повинні мати стислий зміст.

Друга частина завдання полягає у виконанні імітаційної вправи щодо організації, ведення та узагальнення результатів внутрішньогосподарського контролю. Імітаційна вправа виконується за індивідуальною темою, яка обирається відповідно до *останньої цифри* номеру залікової книжки (студентського квитка) згідно таблиці 4.2.

Таблиця 4.2

Індивідуальна тема з практичної частина завдання

Остання цифра номеру залікової книжки	Індивідуальна тема	Додаток
1, 6	Внутрішньогосподарський контроль збереження та використання трудових ресурсів та операцій з оплати праці	Б
2, 7	Внутрішньогосподарський контроль операційна діяльність підприємства	В
3, 8	Внутрішньогосподарський контроль збереження та використання матеріальних запасів	Г
4, 9	Внутрішньогосподарський контроль збереження та використання основних засобів і необоротних матеріальних активів	Д
5, 0	Внутрішньогосподарський контроль збереження та використання грошових коштів	Е

Згідно з обраною темою необхідно виконати наступне:

(а) визначити об'єкти (процеси, операції) та суб'єкти внутрішньогосподарського контролю;

(б) визначити джерела інформації внутрішньогосподарського контролю об'єктів (процесів, операцій);

(в) здійснити завдані процедури внутрішньогосподарського контролю згідно з вихідними даними, наведеними у додатках Б – Е (див. табл. 4.2).

Результати виконання завдання (а) пропонується оформити у вигляді таблиці 4.3.

Таблиця 4.3

Об'єкти та суб'єкти бухгалтерського внутрішньогосподарського контролю

(об'єкт дослідження)	
Об'єкти (процеси, операції)	Суб'єкти контролю
1	2
.....

Результати виконання завдання (б) пропонується оформити у вигляді таблиці 4.4.

Таблиця 4.4

Джерела інформації внутрішньогосподарського контролю

(об'єкт дослідження)			
Об'єкти (процеси, операції)	Джерело інформації	Місце перебування джерела інформації	Відповідальна особа
1	2	3	4
.....

Для виконання завдання (в) необхідно **перерахувати** суми, позначені в додатках Б – Е позначкою (*), додаванням останніх двох цифр номера залікової книжки (наприклад, для студента з заліковою книжкою № 254874 за даними додатку «Б» сума, позначена (*) у завданні Б.1, складе 464 тис. грн ($464 = 390* + 74$).

ДОДАТОК А

Перелік теоретичних питань

1. Яку роль відіграє внутрішньогосподарський контроль в управлінні підприємством?
2. У чому полягає зв'язок внутрішньогосподарського контролю з конкретними функціями менеджменту та їхніми підфункціями?
3. У чому полягає зв'язок внутрішньогосподарського контролю як науки з філософією, теорією економічних вчень, статистикою, математикою, економікою, технологією металургійного виробництва, логістикою та ін.?
4. Чим обумовлена необхідність комп'ютеризації внутрішньогосподарського контролю?
5. Які особливості характерні для зовнішнього і внутрішнього економічного контролю операційної діяльності металургійного підприємства?
6. Як проявляються прямі й зворотні взаємозв'язки контролю, стратегічного менеджменту і бізнес-планування?
7. Охарактеризуйте підфункцію контролю – економічний аналіз як дійовий засіб впливу на стан об'єкта і суб'єкта управління соціально-економічними системами: металургійним підприємством, корпорацією, регіоном, металургійним виробництвом, металургійною галуззю.
8. Які суспільні функції виконує внутрішньогосподарський контроль?
9. Чиї інтереси захищає контроль?
10. У чому полягають забезпечуюча та регулююча функції внутрішньогосподарського контролю?
11. У чому полягають соціальна та екологічна функції внутрішньогосподарського контролю?
12. У чому полягають регулююча та фіскальна функції внутрішньогосподарського контролю?
13. Як реалізуються інформаційна та діагностично-оціночна функції внутрішньогосподарського контролю?

14. У чому полягають консультативна та експертна функції внутрішньогосподарського контролю?

15. Як забезпечується функція внутрішньогосподарського контролю щодо досягнення справедливості?

16. Яким економічним категоріям притаманна контрольна функція?

17. Охарактеризувати понятійний апарат внутрішньогосподарського контролю, обґрунтувати його призначення та необхідність удосконалення.

18. Викласти сутність контролю і внутрішньогосподарського контролю.

19. Охарактеризувати предмет, об'єкт, суб'єкт контролю в залежності від його мети та інформаційного забезпечення.

20. Які задачі контролю вирішуються при проведенні внутрішнього та зовнішнього контролю діяльності підприємства? Що є наслідком неповного вирішення їхнього комплексу або окремої задачі?

21. Які особливості методології та методики контролю діяльності металургійного підприємства?

22. Охарактеризувати методики контролю та області використання типових, галузевих та спеціальних методик. У чому полягає їхній взаємозв'язок?

23. На яких принципах базується внутрішньогосподарський контроль діяльності підприємства? У чому полягає сутність кожного з них?

24. Чому в процесі контролю широко використовується статистична інформація?

25. У чому полягають єдність і відмінність принципу і методу контролю?

26. Обґрунтувати конкретні приклади протиріч між учасниками ринкових відносин та способів виявлення, усунення або зменшення їхнього впливу.

27. Які наслідки недотримання принципів внутрішньогосподарського контролю? Навести конкретні приклади.

28. Який зв'язок між ризиками і внутрішнім контролем?

29. Як визначається і досягається мета внутрішньогосподарського контролю?

30. Які ознаки характеризують метод внутрішньогосподарського контролю?

31. Як розкриваються особливості методу внутрішньогосподарського контролю?

32. 3. Які принципи покладено за основу класифікації способів внутрішньогосподарського контролю?

33. 5. Яка роль порівняння у внутрішньогосподарському контролі? Наведіть області його використання.

34. Як забезпечується порівнянність інформації у внутрішньогосподарському контролі?

35. Особливості індексного методу внутрішньогосподарського контролю.

36. Охарактеризуйте статистичні методи внутрішньогосподарського контролю.

37. Наведіть вимоги до аналітичних таблиць, їхню роль у внутрішньогосподарському контролі, особливості електронних таблиць. Чим обумовлені ці вимоги?

38. Які особливості графічних і графоаналітичних методів внутрішньогосподарського контролю. Чим відрізняються прийоми абсолютне і відносно відхилення? Які особливості методу тестування?

39. Чим визначається вибір методів та прийомів внутрішньогосподарського контролю?

40. Викладіть переваги і недоліки кожного з методів внутрішньогосподарського контролю.

41. У чому полягає сутність інформації у внутрішньогосподарському контролі та внутрішньому аудиті?

42. Викладіть сучасні вимоги до внутрішньогосподарського контролю. Чим вони обумовлені?

43. У чому полягає єдність економічної інформації? Яка роль інформаційних технологій в контрольному процесі на металургійному підприємстві?

44. Обґрунтувати особливості контролю натуральних показників основної діяльності металургійного підприємства.

45. Указати послідовність вирішення завдань діагностики конкурентоспроможності металопродукції.

46. У чому полягають єдність і відмінність внутрішнього та зовнішнього контролю якості металопродукції?

47. Обґрунтувати систему показників оцінки якості металопродукції підприємства. Як контролюється відвантаження металопродукції за стандартами?

48. Як контролювати сортність та оцінити вплив сортності продукції на оціночні показники діяльності основного цеху та металургійного підприємства?

49. Як контролювати ритм та оцінити вплив порушень виробничого ритму на показники діяльності цехів та металургійного підприємства?

50. Як контролювати виконання зобов'язань та визначити вплив недотримання договірних зобов'язань і контрактів з постачання металопродукції на оціночні показники діяльності металургійного підприємства?

51. Які задачі постають перед контролерами для досягнення мети контролю використання трудових ресурсів металургійного підприємства? Від яких факторів залежить кваліфікаційний рівень працівників?

52. Як оцінити вплив співвідношення між трудовими показниками на фінансовий результат роботи металургійного підприємства?

53. З яких показників складається система узагальнюючих показників використання матеріальних ресурсів на рівні структурних підрозділів та підприємства?

54. Обґрунтувати систему показників оцінки забезпеченості, руху та використання виробничих ресурсів за їхніми видами.

55. Чим обумовлена класифікація поточних витрат металургійного підприємства? Надайте стисло характеристику видів витрат металургійного підприємства.

56. Викладіть мету та завдання зовнішнього і внутрішнього контролю витрат металургійного підприємства й собівартості металопродукції. У чому полягають спільність і відмінність методик внутрішнього і зовнішнього контролю поточних витрат підприємства?

57. Як проводиться факторний аналіз поточних витрат металургійного підприємства? Наведіть фактори собівартості металопродукції та напрямки її зменшення.

58. З якою метою підприємство здійснює оцінку валових витрат перед публікацією фінансової звітності? Як оцінити ефективність внутрішньогосподарського контролю витрат на виробництво продукції? Як оцінити ефективність внутрішньогосподарського контролю управлінських витрат?

59. Викласти економічну сутність категорії ефективність господарської діяльності. Обґрунтувати зв'язок цієї категорії з показниками оцінки господарської діяльності та її окремих видів. Чому у внутрішньогосподарському контролі приділяється важливе значення контролю ефективності?

60. З якою метою здійснюються внутрішній і зовнішній контроль ефективності діяльності? Які задачі підлягають вирішенню для досягнення мети зовнішнього контролю ефективності підприємства?

61. Обґрунтувати вибір способів вирішення кожної задачі внутрішньогосподарського контролю ефективності діяльності.

62. Обґрунтувати показники-фактори першого, другого та третього рівнів для кожного з показників ефективності діяльності промислового підприємства.

63. Які задачі внутрішньогосподарського контролю підлягають вирішенню для досягнення його мети?

64. Наведіть сутність внутрішнього аудиту підприємства. Які відмінності внутрішнього аудиту від ревізії, від зовнішнього аудиту, від ВГК?

65. У чому полягає спільність внутрішнього і зовнішнього аудиту? Хто є виконавцями внутрішнього аудиту? Як забезпечується незалежність служби внутрішнього аудиту підприємства?

66. Наведіть форму загального плану аудиту фінансових результатів.

67. Наведіть форму програми внутрішнього аудиту будь-якого активу балансу.

ДОДАТОК Б

Внутрішньогосподарський контроль збереження та використання трудових ресурсів та операцій з оплати праці

Завдання Б.1

За вихідними даними (таблиця Б.1) виконати наступні завдання:

- визначити показники, яких не вистачає для контрольної перевірки та аналізу трудових показників на металургійному підприємстві;
- дати оцінку виконання плану з використання трудових ресурсів;
- оцінити ступінь зміни показників у динаміці;
- перелічити використані способи контролю та аналізу;
- зробити висновки.

Таблиця Б.1 – Вихідні дані

Показники	Попередній період	План	Факт
Фонд заробітної плати, тис. грн	390*	420*	430
Чисельність ПВП, осіб	100	93	95
Обсяг виробництва, тис. грн	1860*	1890	1847*
Індекс інфляції загальний, част. од.	1,0	1,05	1,10
Індекс інфляції споживчих товарів, част. од.	1,0	1,01	1,08
Виробіток, тис грн/особу			
Середній заробіток однієї особи за місяць, грн			

Завдання Б.2

За вихідними даними виконати наступні завдання:

- провести перевірку інформації щодо операцій з оплати праці;
- оцінити правильність відображення операцій в бухгалтерському обліку;
- скласти відомість виявлених відхилень.

Вихідні дані наступні. На підконтрольній установі за серпень 20__р. нарахована заробітна плата працівникам основного виробництва 856547* грн, персоналу загальнопромислового призначення – 530245* грн, персоналу адміністративно-управлінського призначення – 905600* грн, персоналу збуту 654258* грн. Проведено відрахування та утримання у фонди обов'язкового соціального страхування та інші збори (персонал підконтрольної установи не має право на користування податковою соціальною пільгою). У бухгалтерському обліку здійснені такі записи:

- Д 23 К 661 856547*;
- Д 91 К 661 530245*;
- Д 92 К 661 905600*;
- Д 93 К 661 654258*;
- Д 94 К 651 648263*;
- Д 661 К 651 383064,5*;
- Д 661 К 652 44199,75*.

Завдання Б.3

Скласти перелік порушень, що можуть бути виявлені при внутрішньогосподарському контролі збереження та використання трудових ресурсів та операцій з оплати праці.

ДОДАТОК В

Внутрішньогосподарський контроль операційної діяльності

Завдання В.1

За вихідними даними (таблиця В.1) виконати наступні завдання:

- визначити показники, яких не вистачає для контрольної перевірки та аналізу показників операційної діяльності металургійного підприємства;
- дати оцінку показникам операційної діяльності;
- перелічити використані способи контролю та аналізу;
- зробити висновки.

Таблиця В.1 – Показники браку труб

Назва показника	Попередній період	Поточний період
1. Обсяг виробництва, т	155046*	155775*
2. Виправлений брак, т	1500*	1200
3. Питома вага виправленого браку, у % до обсягу виробництва		
4. Кінцевий брак, т/%	1200*/100	1006/100
у тому числі за видами труб:		
– вуглецеві, т	200*	180
питома вага, %;		
– котельні, т	400	420
питома вага, %;		
– насосно-компресорні, т	600	406
питома вага, %;		
5. Кінцевий брак за видами дефектів, т/%:	1200/100	1006*/100
– гільзи, т	100	100
питома вага, %;		
– закатані оправки, т	400	360
питома вага, %;		
– плівки, т	620	396*
питома вага, %;		
– геометричні параметри, т	80	150
питома вага, %;		
6. Обсяг годного металу, т	153846*	154769*
7. Питома вага кінцевого браку, у % до годного металу		
8. Втрати від браку, тис.грн	3827,5	3122,3
9. Кількість рекламаций, шт.	9	6
10. Збитки від визнаних рекламаций, тис.грн	800	600*

Завдання В.2

Скласти перелік порушень, що можуть бути виявлені при внутрішньогосподарському контролі операційної діяльності.

ДОДАТОК Г
Внутрішньогосподарський контроль збереження та використання
матеріальних запасів

Завдання Г.1

За вихідними даними (таблиця Г.1) виконати наступні завдання:

- визначити показники, яких не вистачає для контрольної перевірки та аналізу збереження та використання матеріальних запасів металургійного підприємства;
- дати оцінку показникам збереження та використання матеріальних запасів;
- перелічити використані способи контролю та аналізу;
- зробити висновки.

Таблиця Г.1 – Показники

Назва показника	План	Звіт
1. Товарна продукція, тис. грн	8400*	8500
2. Повна собівартість виготовленої продукції, тис. грн	6783*	7145
3. Матеріальні витрати за період, тис. грн	2845*	2992
4. Залишок матеріальних запасів на початок періоду, тис. грн	340*	400
5. Залишок матеріальних запасів на кінець періоду, тис. грн	125*	408
6. Матеріаломісткість товарної продукції, грн/грн		
7. Матеріаловіддача товарної продукції, грн/грн		
8. Питома вага матеріальних витрат у собівартості продукції, %		
9. Швидкість обороту матеріальних запасів, днів		
10. Оборотність матеріальних запасів, разів		
11. Термін зберігання запасів, днів		

Завдання Г.2

За вихідними даними виконати наступні завдання:

- провести перевірку інформації щодо операцій з оплати праці;
- оцінити правильність відображення операцій в бухгалтерському обліку;
- скласти відомість виявлених відхилень.

Вихідні дані наступні.

Підконтрольною установою за квітень 20__р. отримано від постачальників сировину і матеріали на суму 890456* грн (у т.ч. ПДВ), запасні частини на суму 16000* грн (у т.ч. ПДВ), паливо на суму 12400* грн (у т.ч. ПДВ). Бухгалтером зроблено наступні записи:

- Д 202 К 631 890456*;
- Д 641 К 644 178091,20;
- Д 207 К 631 16000*;
- Д 641 К 644 3200;
- Д 203 К 631 10333,33*;
- Д 641 К 644 206667,00.

Завдання Г.3.

Скласти перелік порушень, що можуть бути виявлені при внутрішньогосподарському контролі збереження та використання матеріальних запасів.

ДОДАТОК Д

Внутрішньогосподарський контроль збереження та використання основних засобів і необоротних матеріальних активів

Завдання Д.1

За вихідними даними виконати наступні завдання:

- провести перевірку інформації щодо необоротних активів;
- оцінити правильність відображення операцій в бухгалтерському обліку;
- скласти відомість виявлених відхилень.

Вихідні дані. Підприємством було перераховано аванс постачальнику за офісні меблі. Вартість меблів - 19 200* грн (у т.ч. ПДВ). Вартість доставки меблів - 600 грн (у т.ч. ПДВ). Витрати на збирання та установку меблів – 300* грн. Збірку меблів виконує приватний підприємець, який не зареєстрований як платник ПДВ. В бухгалтерському обліку зроблені наступні записи (таблиця Д.1).

Таблиця Д.1 – Зміст та відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку підприємства

Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, тис. грн
	дебет	кредит	
Перерахований аванс постачальнику за меблі	361	311	19200*
Відображена сума ПДВ	641	644	3840
Відображене надходження меблів від постачальника	152	631	15360*
Відображена сума ПДВ	644	631	3840
Відображені взаєморозрахунки з постачальником	631	361	19200*
Відображені витрати на транспортування та збирання меблів	92	631	750*
Відображена сума ПДВ	644	631	150
Здійснена оплата за транспортування та збирання меблів	371	311	900*
Зараховані меблі до складу основних засобів	106	152	16110

Завдання Д.2

За вихідними даними виконати наступні завдання:

- проаналізувати інформацію щодо ремонтів та поліпшень необоротних активів;
- оцінити правильність відображення таких операцій в бухгалтерському обліку;
- скласти відомість виявлених відхилень.

Вихідні дані. Підприємство протягом 1 кварталу 2019 року здійснювало за допомогою підрядної фірми-будівельника поточний ремонт та поліпшення основних засобів. Сума витрат на поточний ремонт (будівлі офісу та обладнання цеху) склала 25000* грн, а на поліпшення (тільки будівля офісу) – 284000* грн відповідно.

У бухгалтерському обліку здійснені такі записи:

- Д 91 К 63 25 000* грн;
- Д 23 К 63 284 000* грн.

Завдання Д.3.

Скласти перелік порушень, що можуть бути виявлені при внутрішньогосподарському контролі збереження та використання основних засобів і необоротних матеріальних активів.

ДОДАТОК Е
Внутрішньогосподарський контроль збереження та використання грошових коштів

Завдання Е.1.

За вихідними даними виконати наступні завдання:

- провести перевірку інформації про операції з грошовими коштами;
- скласти докладну (службову) записку про результати внутрішнього контролю головному бухгалтеру.

В ході перевірки стану бухгалтерського обліку грошових коштів було встановлено: залишки і обороти синтетичних рахунків з обліку грошових коштів відповідають даним Головної книги; сума залишків і оборотів аналітичних рахунків по обліку грошових коштів відповідають залишкам і оборотам відповідних синтетичних рахунків; залишки грошових коштів вказані в балансі підприємства відповідають даним Головної книги. При проведенні перевірки каси було встановлено: залишок готівки за даними касової книги і по регістрах бухгалтерського обліку на момент перевірки склав 25000* грн, фактично залишок коштів в касі – в купюрах по 1000 грн – 12 шт., по 500 грн – 15 шт., по 200 грн – 14 шт., по 100 грн – 22 шт., 20 грн – 12 шт., по 10 грн – 14 шт., по 5 грн – 21 шт., по 2 грн – 10 шт., по 1 грн – 30 шт., дрібною монетою – 15 грн. Окрім наявних грошових коштів касиром пред'явлені розписки на видачу грошових коштів з каси: 03.05.2019р. – Іваненко М.Т. – 345*грн, 08.05.2019р. – Сидорову Г.Т. – 540 грн., 05.05.2019р. – Андрєєву І.А. – 600 грн.

На видачу грошових коштів Сидорову і Андрєєву є письмове розпорядження директора заводу, не оформлене видатковим касовим ордером; про видачу сум Іваненко розпорядження відсутнє. Іваненко М.Т. з 05.05.2019р. на підприємстві не працює.

Завдання Е.2

За вихідними даними виконати наступні завдання:

- проаналізувати інформацію щодо розрахунків з підзвітними особами;
- оцінити правильність відображення таких операцій в бухгалтерському обліку;
- скласти відомість виявлених відхилень.

Вихідні дані. Працівнику підприємства видано 26 січня з каси 1200* грн на господарські потреби, про що він відвідувався 2 лютого, надавши чек і податкову накладну за 27 січня про купівлю запасних частин на суму 960* грн (у тому числі ПДВ). 240 гривень повернуто до каси підприємства 2 лютого. В обліку бухгалтером були зроблені записи, наведені у таблиці Е.1.

Таблиця Е.1 – Облік операцій по розрахунках з підзвітними особами

Дата	Зміст операції	Д	К	Сума, грн
26.01	Видано під звіт	372	301	1200*
02.02	Оприбутковано запасні частини	91	372	960*
02.02	Відображена сума ПДВ	641	372	160
02.02	Оприбуткована невикористана сума	372	301	240

Завдання Е.3.

Скласти перелік порушень, що можуть бути виявлені при внутрішньогосподарському контролі збереження та використання грошових коштів.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1. ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ.....	5
2. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	7
3. РОБОЧА ПРОГРАМА І МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ПО ТЕМАХ ДИСЦИПЛІНИ.....	10
4. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ЇХ ВИКОНАННЯ.....	40
ДОДАТОК А.....	43
ДОДАТОК Б.....	48
ДОДАТОК В.....	50
ДОДАТОК Г.....	51
ДОДАТОК Д.....	52
ДОДАТОК Е.....	53

Підписано до друку 15.10.2019. Формат 60x84 1/16. Папір друк. Друк плоский.
Облік.-вид. арк. 3,11 . Умов. друк. арк. 3,07 . Тираж 100 пр. Замовлення № 288

Національна металургійна академія України
49600, м. Дніпро-5, пр. Гагаріна, 4

Редакційно-видавничий відділ НМетАУ